

Iwona KACZMAREK*

ZIEMIA UNIEJOWSKA W KSIĘGOZBIORZE BIBLIOTEKI GEOGRAFICZNEJ UNIwersYTETU ŁÓDZKIEGO

Zarys treści: Dokonany przegląd literatury geograficznej dotyczącej ziemi uniejowskiej, dostępnej w księgozbiorze Biblioteki Geograficznej UŁ, dokumentuje różnorodność problemów badawczych podejmowanych przez geografów łódzkiego ośrodka uniwersyteckiego. Intensyfikacja zainteresowań naukowych tym terenem nastąpiła po 1989 r., kiedy to w wyniku transformacji polityczno-ustrojowej Polska stała się z czasem członkiem Unii Europejskiej i mogła aplikować o fundusze niezbędne dla przebudowy kraju. Uniejów, na terenie którego odkryto złoża wód geotermalnych, stał się w tym czasie beneficjentem wzrostu gospodarczego, a zachodzące w strukturze miasta zmiany funkcjonalno-przestrzenne stały się przedmiotem badań i opracowań teoretycznych.

Słowa kluczowe: literatura geograficzna, monografie regionalne, prace analityczne, przewodniki turystyczne, Uniejów

W okresie międzywojennym, z uwagi na brak w Łodzi uniwersyteckiego ośrodka geograficznego, stan poznania ziemi łódzkiej był zdecydowanie niezadowolający. Dopiero powołanie po II wojnie światowej Uniwersytetu Łódzkiego przyczyniło się do podjęcia badań naukowych prowadzących do poznania regionu, wydobycia najważniejszych cech i podkreślenia indywidualności, a często także odrębności obszaru łódzkiego¹. Podejmowane przez geografów prace badawcze miały pierwotnie charakter studiów geomorfologicznych, które dały początek późniejszej specjalizacji w zakresie problematyki peryglacjalnej. Niemal równocześnie z badaniami geologiczno-geomorfologicznymi w łódzkim ośrodku geograficznym rozwinęły się studia hydrograficzne, a nieco później podjęte zostały

* Iwona Kaczmarek, mgr, Uniwersytet Łódzki, Wydział Nauk Geograficznych, Biblioteka Geograficzna, e-mail: iwona.kaczmarek@geo.uni.lodz.pl.

¹ T. Klatka, H. Klatkowa, *Problematyka badań geograficznych w regionie łódzkim*, [w:] *Łódź i ziemia łódzka w badaniach Uniwersytetu Łódzkiego w latach 1945–1970*, Wyd. Uniwersytetu Łódzkiego, Łódź 1970, s. 91.

badania klimatologiczne. Jednocześnie prowadzone były zapoczątkowane przez Jana Dylika studia nad rozwojem osadnictwa w środkowej Polsce. W powołanej w 1950 r. na Uniwersytecie Łódzkim Katedrze Geografii Ekonomicznej podjęto prace badawcze nad, m.in. aktywizacją małych miast i miasteczek w województwie łódzkim, a następnie podstawami rozwoju ekonomicznego województwa łódzkiego oraz lokalnymi systemami osadniczymi. Pokłosem szeroko reprezentowanej przez łódzki ośrodek geograficzny problematyki osadniczej są prace z zakresu morfologii, użytkowania ziemi i struktury przestrzennej, analizy funkcjonalnej, i demograficznej miast. Z czasem podejmowane były nowe problemy badawcze z zakresu geografii społeczno-ekonomicznej, tj.: geografia turystyki, geografia społeczna, środowiskowe aspekty rozwoju społeczno-gospodarczego i zagospodarowania przestrzennego². Prowadzone przez łódzkich geografów badania regionu łódzkiego, w tym obszaru Uniejowa, znalazły swoje odzwierciedlenie w księgozbiórce Biblioteki Geograficznej Wydziału Nauk Geograficznych Uniwersytetu Łódzkiego.

Celem niniejszego przeglądu jest ukazanie źródeł informacji o regionie uniejowskim, dostępnych w Bibliotece Geograficznej UŁ (w formie tradycyjnej lub dokumentów elektronicznych), ze szczególnym uwzględnieniem prac geografów łódzkiego ośrodka uniwersyteckiego, opublikowanych po okresie transformacji społeczno-ekonomicznej kraju lat 90. ubiegłego wieku. Dokonany przegląd obejmuje zarówno pogłębione prace badawcze dotyczące Uniejowa, opublikowane w postaci artykułów tematycznych w czasopiśmie i rozdziałach w wydawnictwach zwartych, jak również wzmianki, odnoszące się do tego terenu, zamieszczone w publikacjach o szerszym zakresie tematycznym.

Wkład geografów łódzkiego ośrodka uniwersyteckiego w badania nad zachodnią granicą regionu łódzkiego oraz miastem i gminą Uniejów zaprezentowany został w dwóch zestawieniach bibliograficznych, opublikowanych w pierwszym tomie „Biuletynu Uniejowskiego”. D. Dzieduszyńska i P. Kittel przedstawili szeroki przegląd artykułów z zakresu paleogeografii tego regionu³, R. Wiluś zaś omówił stan badań nad miastem i gminą Uniejów w pracach naukowych prowadzonych na Wydziale Nauk Geograficznych UŁ⁴. Prace zaprezentowane w powyższych zestawieniach bibliograficznych zostały pominięte w niniejszym artykule. Także ze względu na łatwość zapoznania się ze spisami treści wydanych w latach 2012–2017 sześciu tomów „Biuletynu Uniejowskiego” – w dokonanym przeglądzie nie uwzględniono artykułów w nich opublikowanych.

² Szerzej zob.: S. Liszewski, *Łódzki ośrodek geograficzny*, „Acta Universitatis Lodziensis. Folia Geographica” 1995, nr 20, s. 15.

³ D. Dzieduszyńska, P. Kittel, *Basen uniejowski – historia i stan badań paleogeograficznych basenu uniejowskiego w badaniach Uniwersytetu Łódzkiego*, „Biuletyn Uniejowski” 2012, t. 1, s. 189–203.

⁴ R. Wiluś, *Miasto i gmina Uniejów w pracach doktorskich, magisterskich i licencjackich powstałych na Wydziale Nauk Geograficznych Uniwersytetu Łódzkiego*, „Biuletyn Uniejowski” 2012, t. 1, s. 205–212.

Podstawowe informacje o położeniu Uniejowa pod względem fizyczno-geograficznym odnaleźć można w **monografiach regionalnych** Polski, tj. A. Dylkowej⁵, J. Kondrackiego⁶. Bardziej szczegółowe informacje dotyczące środowiska geograficznego tego terenu zawierają monograficzne opracowania regionu łódzkiego, m.in.: J. Dylka⁷ a także M. Bireckiego⁸, H. Dubaniewicza⁹, S. Pączki¹⁰ oraz K. Turkowskiej¹¹ i J. Ziomka¹². Rozproszone informacje dotyczące zagadnień społeczno-ekonomicznych wskazanego terenu odnaleźć można w monografii autorstwa L. Straszewicza¹³. Monografią geograficzną, o szerokim zakresie tematycznym, uwzględniającym warunki środowiska przyrodniczego, rozwój gospodarczy i przestrzenny oraz zagadnienia ludnościowe byłego województwa, w którego granicach administracyjnych znajdował się Uniejów, jest monografia D. Stosa¹⁴.

Syntetyczną pracą monograficzną ukazującą historię tego miasta na przestrzeni wieków jest książka J. Szymczaka¹⁵. W pracy tej omówiono, m.in. podstawowe cechy środowiska geograficznego obszaru, w obrębie którego położony jest Uniejów¹⁶, historię miasta, a także rozwój społeczny i gospodarczy po 1945 r. M. Kulesza przedstawił rozwój przestrzenny Uniejowa na przestrzeni

⁵ A. Dylkowa, *Geografia Polski. Krainy geograficzne*, Państwowe Zakłady Wydawnictw Szkolnych, Warszawa 1973.

⁶ J. Kondracki, *Geografia fizyczna Polski*, Państwowe Wydawnictwo Naukowe, Warszawa 1980; J. Kondracki, *Geografia regionalna Polski*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2014.

⁷ J. Dylk, *Rozwój osadnictwa w okolicach Łodzi*, „Prace Wydziału Matematyczno-Przyrodniczego Uniwersytetu Łódzkiego”, Państwowe Zakłady Wydawnictw Szkolnych, 1948, z. 3; J. Dylk, *Ukształtowanie powierzchni i podział na krainy podłódzkiego obszaru*, Państwowe Zakłady Wydawnictw Szkolnych, Łódź 1948; J. Dylk, *O peryglacjalnym charakterze rzeźby środkowej Polski*, Łódzkie Towarzystwo Naukowe, Łódź 1953; J. Dylk, *Województwo ze stolicą bez antenatów. Geografia historyczna województwa łódzkiego*, Państwowe Wydawnictwo Naukowe Oddział w Łodzi, Łódź 1971.

⁸ M. Birecki (red.) *Gleby województwa łódzkiego*, Powszechnie Wydawnictwo Rolnicze i Leśne, Warszawa 1960.

⁹ H. Dubaniewicz, *Klimat województwa łódzkiego*, Zakład Narodowy im. Ossolińskich, Łódź 1974.

¹⁰ S. Pączka (red.), *Środowisko geograficzne Polski Środkowej*, Wyd. Uniwersytetu Łódzkiego, Łódź 1993.

¹¹ K. Turkowska, *Geomorfologia regionu łódzkiego*, Wyd. Uniwersytetu Łódzkiego, Łódź 2006.

¹² J. Ziomek, *Budowa geologiczna Łodzi i regionu*, Wyd. Uniwersytetu Łódzkiego, Łódź 2008.

¹³ L. Straszewicz, *Województwo łódzkie. Zarys geograficzno-ekonomiczny*, Państwowe Wydawnictwo Naukowe, Warszawa 1967.

¹⁴ D. Stos (red.), *Województwo konińskie: zarys dziejów, obraz współczesny, perspektywy rozwoju: monografia regionalna*, Uniwersytet Łódzki, Łódź 1989.

¹⁵ J. Szymczak (red.), *Uniejów. Dzieje miasta*, Towarzystwo Przyjaciół Uniejowa, Łódź–Uniejów 1995.

¹⁶ M. Koter *Środowisko geograficzne obszaru Uniejowa jako podłoże rozwoju osadnictwa i gospodarki*, [w:] *Uniejów. Dzieje miasta*, red. J. Szymczak, Towarzystwo Przyjaciół Uniejowa Łódź–Uniejów 1995, s. 19–47.

wieków¹⁷, A. Suliborski i T. Kunka¹⁸ omówili zaś gospodarkę miasta, warunki bytowe jego mieszkańców po II wojnie światowej oraz rozwój szkolnictwa podstawowego i przedszkolnego. Ponadto w powołanej monografii ukazano życie polityczne i społeczne tego miasta w okresie II Rzeczypospolitej, w czasie II wojny światowej oraz w latach 1945–1994. Wskazano także, jak zabytki przeszłości wpisują się w krajobraz miejski.

Informacje encyklopedyczne dotyczące przeszłości Uniejowa odnaleźć można, m.in. pod hasłem *Uniejów* w tomie 12 *Słownika* B. Chlebowskiego, F. Sulimierskiego¹⁹. Historię tego miasta, a także jego rozwój w latach po II wojnie światowej omówiono w tomie drugim książki M. Siuchnińskiego²⁰. Dzieje kolegiaty i zamku przybliżył ponadto B. Olszewski²¹. Uniejów jako jedna z „małych ojczyzn” regionu łódzkiego zaprezentowany został w podręczniku wiedzy o regionie dla licealistów autorstwa M. Kotera i in.²² Autorzy wskazują, iż zabytki architektury i urbanistyki zachowane w Uniejowie, zwłaszcza spuścizna okresu średniowiecznego, a także ciągłość procesów osadniczych, nadają temu miastu jego *genius loci* (ducha miejsca). Spośród pozostałych wydawnictw prezentujących w sposób encyklopedyczny to miasto wymienić można prace: M. Mileska²³, czy J. Śledzińska i in.²⁴

Wśród **przewodników turystycznych** po tym rejonie wskazać można publikacje autorstwa: R. Olaczka²⁵, T. Krzemińskiego²⁶, M. i P. Plichów²⁷,

¹⁷ M. Kulesza, *Rozwój przestrzenny miasta*, [w:] *Uniejów. Dzieje miasta*, red. J. Szymczak, Łódź–Uniejów 1995, s. 465–490.

¹⁸ A. Suliborski, T. Kunka, *Gospodarka i warunki bytowe po II wojnie światowej*, [w:] *Uniejów. Dzieje miasta*, red. J. Szymczak, Towarzystwo Przyjaciół Uniejowa, Łódź–Uniejów 1995, s. 361–335.

¹⁹ B. Chlebowski, F. Sulimierski (red.), *Uniejów*, [w:] *Słownik Geograficzny Królestwa Polskiego i innych krajów słowiańskich*, Warszawa 1892, t. 12, nakł. Filipa Sulimierskiego i Władysława Walewskiego, s. 802–804.

²⁰ M. Siuchniński (red.), *Uniejów*, [w:] *Miasta polskie w tysiącleciu*, Wrocław 1967, Zakład Narodowy im. Ossolińskich, t. 2, s. 86–87.

²¹ B. Olszewski, *Od Piątku do Soboty. Wędrówki po ziemi łódzkiej*, Wyd. Literatura, Łódź 1995, s. 156–160.

²² M. Koter, S. Liszewski, A. Suliborski, *Łódź i region Polski Środkowej. Podręcznik wiedzy o regionie dla licealistów*, Wyd. Łódzkie Towarzystwo Naukowe, Łódź 2000, s. 327–328.

²³ M. Mileska (red.), *Słownik geograficzno-krajoznawczy Polski*, Państwowe Wydawnictwo Naukowe, Warszawa 1998, s. 894.

²⁴ J. Śledzińska, A. Wielocha, B. Włodarczyk (red.), *Kanon krajoznawczy województwa łódzkiego*, Wyd. PTTK „Kraj”, Warszawa–Łódź 2011, s. 118.

²⁵ R. Olaczek, *Przewodnik po województwie łódzkim*, Liga Ochrony Przyrody, Warszawa 1971, s. 125.

²⁶ T. Krzemiński (red.), *Województwo łódzkie. Przewodnik*, Wyd. Sport i Turystyka, Warszawa 1972, s. 421–427.

²⁷ M. Plich, P. Plich, *Polska. Ilustrowany Przewodnik*, Wyd. Sport i Turystyka – Muza, Warszawa 2004, s. 299.

I. i T. Kaczyńskich²⁸ oraz P. Michlańskiego i in.²⁹ Przewodnik turystyczno-edukacyjny K. i K. Smętkiewicz³⁰ ukazuje nie tylko cenne walory przyrodnicze, ale także atrakcje historyczne i kulturowe miasta, i gminy. Uniejów ukazany jest jako doskonały przykład połączenia bogactwa przyrody – nadwarciańskich krajobrazów, leczniczych właściwości wody termalnej i klimatu – z ciągle żywą historią średniowiecza i polską wsią. Autorki wskazują, że fundusze unijne pozwoliły zamkowi w Uniejowie na odzyskanie dawnego blasku, umożliwiły powstanie profesjonalnych boisk, skansenu Zagroda Młynarska, Kasztelu Rycerskiego, a przede wszystkim kompleksu basenów termalnych. Uniejów ukazany jest jako idealne miejsce do wypoczynku i nabrania sił do pracy.

Jedną z pierwszych opublikowanych **prac analitycznych** geografów łódzkiego ośrodka uniwersyteckiego, dotyczących geologii obszaru, na którym znajduje się Uniejów, jest rozprawa K. Krajewskiego³¹. W materiałach XLVIII Zjazdu Polskiego Towarzystwa Geograficznego, opublikowana została praca J. Forysiaka³². W 2016 roku na łamach „Przeglądu Naukowego Inżynieria i Kształtowanie Środowiska” ukazał się artykuł G. Roman i in.³³ – stanowiący studium przypadku dotyczące badań podłoża gruntowego w obrębie dna doliny rzecznej. Na podstawie wyników wierceń, sondowań dynamicznych i badań laboratoryjnych wykazano skomplikowanie warunków geologiczno-inżynierskich na obszarze doliny, które wpływają niekorzystnie na obiekty wznoszone na tarasach zalewowych.

Zagadnienia **morfologii miasta**, obejmujące tematykę układu przestrzennego (rozplanowania) i fizjonomii oraz genezę miast, m.in. Uniejowa, omó-

²⁸ I. Kaczyńska, T. Kaczyński, *Polska. Najciekawsze zamki*, Wyd. Sport i Turystyka – Muza, Warszawa 2005, s. 122–123.

²⁹ P. Machlański, J. Podolska, T. Stańczak, *Spacerownik po regionie*, Wyd. Agora, Warszawa 2008, s. 142–143.

³⁰ K. Smętkiewicz, K. Smętkiewicz, *Uzdrowisko Uniejów przyjazne przyrodzie. Spacerownik*, Gmina Uniejów, Uniejów 2017.

³¹ K. Krajewski, *Stratygrafia wydm w obrębie poziomów Pradoliny Warszawsko-Berlińskiej w okolicach Uniejowa i Dąbia*, [w:] *Krajowe Sympozjum „Rozwój den dolinnych rzek niżowej części dorzecza Odry i wydm śródlądowych w holocenie z nawiązaniem do schyłku ostatniego glacjału*, Wyd. Uniwersytetu Adama Mickiewicza, Wrocław–Poznań 1974.

³² J. Forysiak, *Sytuacja morfologiczna i geologiczna obniżenia dolinnego między Nerem i Wartą w okolicach Uniejowa*, [w:] *Nauki geograficzne a edukacja społeczeństwa*, t. 2, *Region Łódzki. Materiały XLVIII Zjazdu Polskiego Towarzystwa Geograficznego*, Łódź 1999, s. 157–158.

³³ G. Roman, M.R. Roman, M.G. Roman, *Warunki geologiczno-inżynierskie w dolinach rzecznych na przykładzie tarasu zalewowego Warty w rejonie Uniejowa*, „Przegląd Naukowy Inżynieria i Kształtowanie Środowiska” 2016, z. 73, s. 366–378.

wił M. Kulesza³⁴. Badacz wskazuje, na pierwsze historyczne wzmianki o Uniejowie, dotyczące wczesnośredniowiecznej osady targowej, powstałej najprawdopodobniej pod koniec wieku XII.

Rola rynków w większych miastach średniowiecznych, w tym także w Uniejowie, jako węzłów komunikacyjnych regionu, zasygnalizowana została w artykule M. Kuleszy³⁵. Ponadto M. Kulesza i M. Koter³⁶ wskazują, że Uniejów leżał na jednym z najstarszych szlaków średniowiecznych – szlaku morawsko-kujańskim oraz omawiają przemiany organizacji przestrzennej Uniejowa związane z pojawieniem się w XV i XVI w. dzielnic zwanych „Nowymi Miastami” oraz skutki wprowadzonej w Uniejowie w latach 1869–1870 przez władze carskie, reformy uwłaszczeniowej dotyczącej tzw. mieszczan–rolników. W kolejnym artykule M. Kulesza³⁷ wskazuje na zachowane w Uniejowie relikty wczesnośredniowiecznej osady targowej oraz układ lokacyjny miasta średniowiecznego. Uwagi o rozwoju przestrzennym i gospodarczym Uniejowa do 1999 r. zawarł ponadto M. Koter³⁸.

Na zdecydowany wzrost zainteresowania badaczy łódzkiego ośrodka uniwersyteckiego Uniejowem, wpływ miało odkrycie na jego obszarze, geotermii (pierwszy odwiert w 1978 r., dwa następne w 1990 i 1991 r.) oraz związane z tym inwestycje, które zdynamizowały rozwój gospodarczy tego obszaru.

Uniejów jako lokalny ośrodek gospodarczy przedstawiony został w pracy D. Walkiewicz³⁹. Autorka, analizując, m.in. dane dotyczące powierzchni miasta, liczby ludności i struktury płci oraz wieku, a także struktury zatrudnienia, ukazała Uniejów na tle sieci osadniczej województwa łódzkiego. Omówiła ona także stopień integracji w sieci ośrodków miejskich, w których Uniejów tworzy wraz z Poddębicami północno-zachodni zespół połączeń miast województwa łódzkiego.

³⁴ M. Kulesza, *Morfogeneza miast na obszarze Polski Środkowej w okresie przedrozbiorowym. Dawne województwa łęczyckie i sieradzkie*, Wyd. Uniwersytetu Łódzkiego, Łódź 2001, s. 68–73; M. Kulesza, *Zagadnienia morfogenezy i rozplanowania miast średniowiecznych w Polsce*, Wyd. Ibidem, Łódź 2011, s. 92–93.

³⁵ M. Kulesza, *Rynki i place miejskie w „starych” miastach Polski Środkowej (dawne województwa łęczyckie i sieradzkie)*, „Rocznik Łódzki” 1997, t. 44, s. 65–87.

³⁶ M. Koter, M. Kulesza, *Kształtowanie się sieci miast na obszarze Polski Środkowej*, [w:] *Transformacja społeczno-ekonomiczna Polski Środkowej*, red. A. Werwicki, Wyd. Uniwersytetu Łódzkiego, Łódź 1998, s. 17–37.

³⁷ M. Kulesza, *Uwagi o niektórych zabytkowych układach miejskich na obszarze Polski Środkowej*, „Kwartalnik Architektury i Urbanistyki” 1998, z. 1/2, s. 95–107.

³⁸ M. Koter, *Historyczne uwarunkowania kształtowania się struktury terytorialnej regionu łódzkiego*, [w:] *Struktury i procesy kształtujące łódzki region społeczno-gospodarczy*, red. A. Jewtuchowicz, A. Suliborski, Zakład Ekonomiki Regionalnej i Ochrony Środowiska Uniwersytetu Łódzkiego, Łódź 2002, s. 11–59.

³⁹ D. Walkiewicz, *Poziom rozwój sieci osadniczej regionu łódzkiego*, [w:] *Struktury i procesy kształtujące łódzki region społeczno-gospodarczy*, red. A. Jewtuchowicz, A. Suliborski, Zakład Ekonomiki Regionalnej i Ochrony Środowiska Uniwersytetu Łódzkiego, Łódź 2002, s. 111–146.

Stan i dostępność infrastruktury społecznej i komunalnej miast województwa łódzkiego, będących siedzibami gmin miejsko-wiejskich, z uwzględnieniem warunków Uniejowa przedstawiony został w pracy B. Bartosiewicza⁴⁰. Autor rozdziału, biorąc pod uwagę gęstość sieci wodociągowej i kanalizacyjnej oraz dróg gminnych o nawierzchni twardej ulepszonej, ocenił stan dostępności infrastruktury komunalnej w Uniejowie jako średni, w skali obejmującej gradację: bardzo dobry, dobry, średni, słaby. Analizując czynniki mające bezpośrednie przełożenie na dostępność infrastruktury komunalnej w małych miastach województwa łódzkiego, autor wymienia: możliwości finansowe gminy, gęstość zaludnienia i zwartość zabudowy, funkcje i znaczenie danego terenu, a także aktywność władz samorządowych i lokalnych społeczności.

A. Suliborski i D. Walkiewicz⁴¹ wskazują na strukturę wieku mieszkańców, m.in. Uniejowa, świadczącą o dość szybko postępującym procesie starzenia się tego miasta oraz określają przyczyny tego stanu rzeczy.

Znaczenie gospodarcze geotermii w Uniejowie, w procesie stale rosnącego zapotrzebowania na energię oraz istotną rolę źródeł finansowania tego typu inwestycji w odnawialne źródła energii przedstawia R. Jaworska⁴². Autorka przedstawiając działalność spółek „Geotermia Uniejów” z siedzibą w Uniejowie, wskazuje, iż w związku z coraz większym zapotrzebowaniem na energię, skutecznym, choć nie idealnym, rozwiązaniem są odnawialne źródła energii, ich największą zaletą jest nieszkodliwość dla środowiska, jednak źródła finansowania takich inwestycji są niewystarczające, a konkurencyjne ceny węgla zniechęcają do zakupu energii ze źródeł odnawialnych.

K. Smętkiewicz⁴³ rozpatrując walory kulturowe i turystyczne oraz uzdrowiskowe miasta i gminy Uniejów, wskazywała, iż zabytki kulturowe i warunki przyrodnicze tego terenu, a przede wszystkim wykorzystanie wód geotermalnych, przyczyniły się do dynamicznego rozwoju społeczno-gospodarczego tego miasta, głównie w kierunku turystyki uzdrowiskowej opartej na zastosowaniu wód termalnych w balneoterapii i rekreacji.

⁴⁰ B. Bartosiewicz, *Infrastruktura komunalna małych miast w województwie łódzkim (ujęcie statystyczne)*, [w:] *Małe miasta – studium przypadków*, red. K. Heffner, T. Marszał, Zakład Zagospodarowania Środowiska i Polityki Przestrzennej Uniwersytetu Łódzkiego, Łódź 2005, s. 157–172.

⁴¹ A. Suliborski, D. Walkiewicz, *Współczesne zróżnicowanie społeczno-gospodarcze województwa łódzkiego*, [w:] *Województwo Łódzkie 1919–2009. Studia i materiały*, red. K. Bądziaż, M. Łapa, Instytut Historii Uniwersytetu Łódzkiego [etc.], Łódź 2009, s. 243–253.

⁴² R. Jaworska, *Wykorzystanie wód geotermalnych w województwie łódzkim na przykładzie Geotermii Uniejów sp. z o.o.*, [w:] *Miasta i regiony wobec współczesnych wyzwań*, red. M.E. Sokołowicz, Wyd. Biblioteka, Łódź 2009, s. 117–128.

⁴³ K. Smętkiewicz, *Wpływ wydobywania surowców na stan środowiska geograficznego na przykładzie Uniejowa*, [w:] *Obszary metropolitarne we współczesnym środowisku geograficznym. 58 Zjazd Polskiego Towarzystwa Geograficznego*, red. M. Barwiński, Oddział Łódzki PTG, Łódź 2010, t. 2, s. 423–444.

Kwestia mieszkaniowa stała się przedmiotem analizy A. Ogrodowczyk⁴⁴. Autorka na podstawie danych statystycznych obejmujących, m.in. liczbę, wydanych w latach 1990–2005, pozwoleń na budowę oraz lokalizację wewnątrzmięską nowego budownictwa mieszkaniowego w małych miastach województwa łódzkiego, wskazuje, iż Uniejów podobnie jak Stryków, Pajęczno, Wieruszów, Żychlin, Biała Rawska, Szadek i Przedbórz, charakteryzuje się dominacją lokalizacji nowego budownictwa mieszkaniowego wzdłuż arterii komunikacyjnych, prowadzących do innych miast regionu. Taka uwidoczniła silna pozycja stref buforowych dróg, oznacza postępujące rozpraszanie się osadnictwa w postaci rozchodzących się odśrodkowo pasm. Dodatkowo w miastach tych znaczny udział w ogólnej liczbie nowo wznoszonych obiektów (pow. 20%) posiadają domy tworzące lub uzupełniające osiedla o zabudowie jednorodzinnej, nie zajmują one dużej powierzchni, tworzą raczej niewielkie ośrodki, zlokalizowane najczęściej blisko obszarów centralnych tych miast. Problematyka warunków mieszkaniowych w Uniejowie szczegółowo omówiona została w artykule K. Milewskiej-Osieckiej i A. Ogrodowczyk⁴⁵. Badaczki przeanalizowały zmiany warunków mieszkaniowych w małych miastach województwa łódzkiego w latach 2004–2010 oraz scharakteryzowały, na przykładzie Uniejowa, warunki mieszkaniowe w skali wewnątrzmięskiej małego miasta. W artykule przedstawiły one ponadto, jak sukces ekonomiczny Uniejowa przełożył się na postrzeganie warunków mieszkaniowych przez jego mieszkańców.

Zagadnienie wpływu **polityki władz lokalnych** na rozwój prywatnego sektora przedsiębiorczości i procesy demograficzne zachodzące w Uniejowie przeanalizowała A. Kulawiak⁴⁶. Autorka omówiła czynniki, które determinują współcześnie rozwój społeczno-gospodarczy miasta, w tym także możliwości, jakimi dysponują władze lokalne oraz przedstawiła główne działania podjęte przez władze samorządowe w Uniejowie, które przełożyły się na rozwój gospodarczy tego miasta. Na podstawie przeprowadzonych badań autorka stwierdziła, iż rozwój Uniejowa oparty został na kapitale ludzkim i społecznym (wiedzy i twórczej aktywności), i prowadzony był w sposób kompleksowy, uwzględniający przyszłą wizję tego miasta. Przykład tego miasta może być traktowany jako zapowiedź zmian w procesie kształtowania się nowego, przedsiębiorczego podejścia do rozwoju społeczno-gospodarczego miast w skali kraju.

⁴⁴ A. Ogrodowczyk, *Nowe budownictwo mieszkaniowe w małych miastach Polski Środkowej*, [w:] *Gospodarka małych miast z perspektywy 20 lat transformacji*, red. B. Bartosiewicz, T. Marszał, Wyd. Uniwersytetu Łódzkiego, Łódź 2011, s. 27–51.

⁴⁵ K. Milewska-Osiecka, A. Ogrodowczyk, *Warunki mieszkaniowe w małych miastach Polski ze szczególnym uwzględnieniem Uniejowa*, „Acta Universitatis Lodzensis. Folia Geographica Socio-Oeconomica” 2015, nr 19, s. 129–148.

⁴⁶ A. Kulawiak, *Wpływ władz lokalnych na rozwój gospodarczy miasta. Przykład Uniejowa*, [w:] *Wyzwania polityki regionalnej i lokalnej*, red. S. Ciok, A. Raczyk, „Rozprawy Naukowe Instytutu Geografii i Rozwoju Regionalnego Uniwersytetu Wrocławskiego”, Instytut Geografii i Rozwoju Regionalnego Uniwersytetu Wrocławskiego, Wrocław 2012, s. 181–193.

Przedmiotem analizy, której wyniki omówione zostały w następnym artykule A. Kulawiak⁴⁷, stały się społeczne uwarunkowania rozwoju sektora usług w Uniejowie. Badaczka wykazała, że współczesnymi właścicielkami firm usługowych w Uniejowie są najczęściej dobrze wykształcone kobiety, a rozwój sektora usług w tym mieście znamionuje spontaniczny i żywiołowy charakter. Branża usługowa obsługiwana jest przez osoby bez większego doświadczenia w biznesie, dla których taka działalność jest w większości pierwszym miejscem pracy lub efektem utraty poprzedniego zatrudnienia i braku możliwości podjęcia innej aktywności zawodowej. Rozwój sektora usług w Uniejowie nie wynika z chęci poczucia niezależności ekonomicznej lub satysfakcji z pracy na własny rachunek, co odróżnia to miasto od dużych miast w Polsce.

Kolejnym nurtem badań nad zagadnieniami społeczno-gospodarczymi związanymi z geotermią jest praca K. Smętkiewicz⁴⁸. Autorka omówiła, m.in. działania władz samorządowych, które przyczyniły się do przemian społeczno-gospodarczych oraz struktury funkcjonalno-przestrzennej i fizjonomicznej Uniejowa oraz wpływ świadomości społecznej wykorzystania wód geotermalnych mieszkańców tego miasta na kierunki i tempo tych zmian.

Przedmiotem zaś analizy A. Kulawiak i K. Smętkiewicz⁴⁹ stały się wizja, i cele przyjętej przez władze Uniejowa polityki lokalnej. Omówione zostały kolejne etapy powstawania strategii rozwoju miasta, zastosowane narzędzia i podjęte działania oraz poziom zadowolenia mieszkańców, i odwiedzających miasto turystów z prowadzonej polityki lokalnej.

A. Kulawiak⁵⁰ w kolejnym artykule podjęła problematykę oceny przez mieszkańców i turystów, funkcjonowania, i zagospodarowania przestrzennego uzdrowiska Uniejów. W wyniku badań ankietowych autorka odpowiada na pytania, czy w opinii osób zainteresowanych, podejmowane przez władze samorządowe działania na rzecz pobudzenia rozwoju społeczno-gospodarczego tego miasta, rzeczywiście wpłynęły na rozkwit miasta oraz, jak świadomie kreowany przez władze wizerunek Uniejowa, postrzegany jest przez mieszkańców i odwiedzających miasto turystów.

⁴⁷ A. Kulawiak, *Spoleczne uwarunkowania rozwoju sektora usług w małych miastach. Przykład Uniejowa*, „Acta Universitatis Lodzianis. Folia Geographica Socio-Oeconomica” 2013, nr 15, s. 115–126.

⁴⁸ K. Smętkiewicz, *Świadomość społeczna wykorzystania wód geotermalnych w województwie łódzkim i landzie Styria w kontekście zrównoważonego rozwoju regionów*, Wyd. Ibidem, Łódź 2014, s. 108–115.

⁴⁹ A. Kulawiak, K. Smętkiewicz, *Polityka lokalna gminy Uniejów – wybrane aspekty teoretyczne i praktyczne*, „Acta Universitatis Lodzianis. Folia Geographica Socio-Oeconomica” 2016, nr 24, s. 87–104.

⁵⁰ A. Kulawiak, *Rozwój Uniejowa jako wynik przedsiębiorczych działań władz samorządowych*, „Studia Ekonomiczne Regionu Łódzkiego” 2016, nr 21, s. 227–238.

Warunki środowiska przyrodniczego omawianego terenu ukazała E. Kobjek⁵¹. Analizując rozwój przestrzenny Uniejowa, zwraca ona uwagę, że do XIX w. przebiegał on w zgodzie z cechami środowiska przyrodniczego. Uniejów położony na krawędzi doliny cały czas rozwijał się w bezpiecznym miejscu. Dopiero odkrycie i zagospodarowanie wód termalnych w obrębie dna doliny spowodowało zwiększenie ryzyka powodziowego, a dalsze inwestycje w obrębie równiny zalewowej mogą to ryzyko potęgować. Z uwagi na fakt, że niebezpieczeństwo zabudowy równin zalewowych i obniżen terenów było przez lata w Polsce niedostrzegane, szczególnego znaczenia nabiera postulat gospodarowania zgodnego z zasadami zrównoważonego rozwoju, w odniesieniu do dolin rzecznych, które są formami żywymi, kształtowanymi przez procesy fluwialne.

Ocenę ryzyka powodziowego w Uniejowie, przeprowadziła M. Borowska-Stefańska⁵². Autorka dowodzi, iż położenie poniżej zbiornika retencyjnego doprowadza do intensyfikacji zagospodarowania, z tego względu władze gminy Uniejów powinny nie dopuścić do wzrostu zagospodarowania na obszarach szczególnego zagrożenia powodzią i ograniczyć je do już istniejącego. Temat zagospodarowania terenów zagrożonych podwoziami w wybranych gminach województwa łódzkiego, w tym w gminie miejsko-wiejskiej Uniejów, szczegółowo przedstawiony został w kolejnej pracy M. Borowskiej-Stefańskiej⁵³.

W okresie przedinwestycyjnym Uniejów pełnił funkcję lokalnego ośrodka usługowego, którego potencjał turystyczny był niedostrzegany. Walory przyrodnicze i historyczno-kulturowe, a przede wszystkim eksploatacja gorących źródeł oraz przyznanie miastu, w 2012 roku, statusu uzdrowiska, zdynamizowały i ukierunkowały rozwój tego terenu na **turystykę zdrowotną**.

Stan wiedzy o walorach turystycznych Uniejowa i innych miejscowości regionu łódzkiego, w połowie lat 90. ubiegłego wieku, przedstawił A. Matczak⁵⁴.

Wyniki badań właściwości leczniczych klimatu lokalnego i akustycznego Uniejowa, a także stanu sanitarnego powietrza, opublikowane zostały w pracy: K. Błażejczyk i in.⁵⁵ Jak wskazują autorzy celem opracowania była ocena miejscowych warunków klimatycznych i bioklimatycznych dla potrzeb

⁵¹ E. Kobjek, *Problem przestrzennego rozwoju miast w dolinach rzecznych na przykładzie Łowicza i Uniejowa*, [w:] *Prawne, administracyjne i środowiskowe uwarunkowania zagospodarowania dolin rzecznych*, red. B. Więzik, Wyższa Szkoła Administracji, Bielsko-Biała 2013, s. 15–26.

⁵² M. Borowska-Stefańska, *Ocena ryzyka powodziowego jako element wdrażania Dyrektywy powodziowej – przykład Uniejowa*, „Problemy Rozwoju Miast. Kwartalnik Naukowy” 2014, z. 3, s. 5–11.

⁵³ M. Borowska-Stefańska, *Zagospodarowanie terenów zagrożonych powodzią w województwie łódzkim*, Wyd. Uniwersytetu Łódzkiego, Łódź 2015.

⁵⁴ A. Matczak, *Stan wiedzy o regionie*, [w:] *Studium wiedzy o regionie łódzkim. Rozwój turystyki w regionie łódzkim*, Wyd. Łódzkie Towarzystwo Naukowe, Łódź 1995, s. 166–201.

⁵⁵ K. Błażejczyk, J. Baranowski, A. Adamczyk, J. Szmyd, *Właściwości lecznicze klimatu Uniejowa*, Wyd. Instytutu Geografii i Przestrzennego Zagospodarowania PAN, Warszawa 2008.

lecznictwa uzdrowiskowego (a także zwrócenie uwagi na walory i zasoby środowiska przyrodniczego tej miejscowości). Studium wykonane zostało na zlecenie gminy Uniejów, która w oparciu o zasoby miejscowych wód leczniczych (wody mineralne chlorkowo-sodowe, bromkowo-borowe i hypertermalne) przystępowała w tym czasie do realizacji planu prowadzenia lecznictwa uzdrowiskowego.

Zmiany funkcji Uniejowa i jego potencjał turystyczny omówione zostały przez J. Banasiak i in.⁵⁶ Autorki, na podstawie wskazanych walorów turystycznych, elementów zagospodarowania turystycznego oraz bazy noclegowej, stwierdziły, że Uniejów ze względu na swoje położenie geograficzne, dostępność komunikacyjną oraz wyposażenie usługowo-administracyjne, pełni funkcje ośrodka lokalnego, jednak dzięki walorom kulturowym oraz przede wszystkim zasobom wód geotermalnych, funkcja turystyczna miasta nabierać zaczęła coraz większego znaczenia. W konkluzji zaznaczono, iż dzięki odpowiedniej promocji ze strony władz miasta oraz inwestorów, Uniejów ma szansę stać się wiodącym ośrodkiem turystyki zdrowotnej i uzdrowiskowej w skali kraju.

Uniejów jako potencjalne pierwsze uzdrowisko w województwie łódzkim przedstawiony został przez A. Kulawiak i D. Walkiewicz⁵⁷. Autorki przedstawiły mechanizm powstawania tego kurortu oraz wpływ funkcji uzdrowiskowo-turystycznej na miasto i jego mieszkańców⁵⁸.

Geneza i konsekwencje nowych funkcji uzdrowiskowych Uniejowa, ukształtowanych w oparciu o wykorzystanie wód geotermalnych omówione zostały przez K. Smętkiewicz i J. Kaczmarek⁵⁹.

A. Matczak i J. Kaczmarek⁶⁰, na przykładzie Uniejowa wskazują możliwości monitorowania wpływu funkcji turystycznej (w tym uzdrowiskowej) na rozwój społeczny i gospodarczy małego ośrodka lokalnego. Autorzy identyfikują proces rozkwitu turystyki w Uniejowie oraz czynniki warunkujące ten rozwój. W artykule ukazano także, jak geneza i rozwój turystyki w tej miejscowości, zdeterminowany został warunkami przyrodniczymi i kulturowymi, jego położeniem geograficz-

⁵⁶ J. Banasiak, S. Kowara, A. Kraszewska, *Funkcja turystyczna małych miast regionu łódzkiego (przykład Tuszyna, Strykowa i Uniejowa)*, [w:] *Funkcja usługowa małych miast*, red. T. Marszał, Wyd. Uniwersytetu Łódzkiego, Łódź 2009, s. 71–87.

⁵⁷ A. Kulawiak, D. Walkiewicz, *Uniejów jako potencjalne uzdrowisko w regionie łódzkim*, [w:] *Ekonomiczne i organizacyjne aspekty funkcjonowania polskich uzdrowisk*, red. E. Rydz, Wydawnictwo Naukowe Akademii Pomorskiej, Słupsk 2012, s. 97–106.

⁵⁸ Książka dostępna w Bibliotece Głównej UŁ.

⁵⁹ K. Smętkiewicz, J. Kaczmarek, *Potencjał wykorzystania wód geotermalnych na przykładzie uzdrowiska Uniejów*, „Zeszyty Naukowe. Ciepłe Maszyny Przepływowe – Turbomachiny” 2013, nr 43, s. 73–83.

⁶⁰ A. Matczak, J. Kaczmarek, *Geneza i rozwój funkcji turystycznej w Uniejowie*, [w:] *Współczesne problemy rozwoju turystyki w ujęciu regionalnymi lokalnym*, red. R. Jaroszewska-Brudnicka, D. Sokołowski, Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Mikołaja Kopernika, Toruń 2013, s. 11–28.

nym oraz potrzebą, i możliwościami ekonomicznymi spędzania czasu wolnego przez mieszkańców miast, zwłaszcza Łodzi. Społeczność lokalna zaś wykreowała odpowiednią wizję turystyki i dostosowała ją do możliwości ekonomicznych, i trendów kulturowych turystów. W 1929 r. w przejętym przez Radę Ministrów zamku w Uniejowie urządzono ośrodek wypoczynkowy dla urzędników państwowych i ich rodzin. W latach 60. XX w. Uniejów stał się ważnym miejscem wypoczynku weekendowego i letniskowego dla pracowników łódzkich zakładów przemysłowych, jednak w latach 80. ubiegłego wieku, wraz z kryzysem społeczno-gospodarczym, nastąpiło spowolnienie rozwoju miasta jako miejscowości turystycznej. Także pierwsze lata transformacji, po ponownym wprowadzeniu gospodarki rynkowej, po 1989 r., nie spowodowały znaczącego ożywienia funkcji turystycznej, dopiero z początkiem XXI w. dotacje unijne umożliwiły wykorzystanie wód termalnych i spowodowały dynamiczny rozwój funkcji turystycznej tego miasta. Dodatkowo uzyskanie przez Uniejów statusu uzdrowiska termalnego stanowiło silny bodziec dla jego rozwoju społeczno-ekonomicznego.

Informację o otwarciu hotelu EcoActive & Spa zawarto w artykule *Eko – hotel SPA w Uniejowie*, opublikowanym w czasopiśmie branżowym „Hotelarz” w 2013 r.

Studium przypadku Uniejowa – pierwszego uzdrowiska termalnego w Polsce i jedynej miejscowości o statusie uzdrowiska w województwie łódzkim, stanowi artykuł autorstwa E. Gorczyzewskiej i K. Smętkiewicz⁶¹. W pracy zaprezentowane zostały zagadnienia teoretycznie związane z marketingiem terytorialnym oraz ich zastosowanie do gminy Uniejów – miejscowości prężnie i dynamicznie rozwijającej się, zarządzanej przez władze samorządowe prowadzące aktywną, i zróżnicowaną strategię promocyjną. W artykule zamieszczono zarys sytuacji społeczno-gospodarczej Uniejowa na podstawie dokumentacji opracowanej na potrzeby tej gminy oraz przedstawiono wybrane działania podejmowane w ramach budowy i promocji marki miejsca. W końcowej części artykułu zamieszczono sugestie dotyczące dalszego kształtowania się strategii promocyjnej tej gminy.

S. Liszewski⁶², na przykładzie Uniejowa, wykazał zaś rolę działań samorządowych i dofinansowania unijnego w przebudowie i zmianach funkcji miejscowości. Autor przedstawił, jak Uniejów dzięki sprawnemu wykorzystaniu środków zewnętrznych, w bardzo krótkim czasie, przekształcił się z miejscowości krajobrazowo-wypoczynkowej w pierwsze w Polsce uzdrowisko termalne. Jednak tempo

⁶¹ E. Gorczyzewska, K. Smętkiewicz, *Budowa i promocja marki miejsca na przykładzie uzdrowiska termalnego Uniejów*, „Studia Ekonomiczne. Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego w Katowicach” 2013, nr 144, s. 395–408.

⁶² S. Liszewski, *Wpływ przemian ustrojowych na zmiany funkcji turystycznej małych miejscowości. Studia przypadku: Spała i Uniejów w województwie łódzkim*, [w:], *Turystyka wobec zmian współczesnego świata. Zmiany, bariery, innowacje*, red. G. Gołębski, A. Niezgodą, Wyd. Uniwersytetu Ekonomicznego, Poznań 2014, s. 155–169.

tych zmian, przy braku właściwego systemu opiniowania i kontroli urbanistycznej, zaważyły negatywnie na nowym krajobrazie miasta.

Wpływ inwestycji turystycznych w Uniejowie na jakość życia jego mieszkańców omówiono w artykule I. Węgielnik i B. Włodarczyka⁶³. Analizie poddany został wpływ realizowanych inwestycji na jakość życia psychicznego, funkcjonalnego, somatycznego, środowiskowego i siedliskowego oraz na atrakcyjność turystyczną Uniejowa. W artykule ponadto zamieszczono informacje o położeniu, historii, sytuacji społeczno-gospodarczej i dostępności komunikacyjnej oraz atrakcyjności turystycznej i najważniejszych inwestycjach turystycznych zrealizowanych w Uniejowie.

Problematykę wpływu turystyki na funkcje Uniejowa przeanalizował także A. Matczak⁶⁴.

M. Gorączko i A. Gorączko⁶⁵ omówili sytuację społeczno-ekonomiczną Uniejowa, które to miasto w ciągu zaledwie kilku lat z małego miasteczka, położonego na peryferyjnym, pod względem ekonomicznym obszarze, stało się ośrodkiem wyspecjalizowanych usług turystycznych związanych z wykorzystaniem miejscowych zasobów wód termalnych w zakresie zdrowotnym i rekreacyjnym. Autorzy wskazali na możliwości wykorzystania tego skoku cywilizacyjnego w sposób równomierny, obejmujący swoim zasięgiem nie tylko Uniejów, ale także pobliskie tereny wiejskie. Przeciwdziałając w ten sposób zarysowującemu się niekorzystnemu zjawisku polaryzacji ekonomicznej, społecznej i kulturowej. Potencjałem do zagospodarowania jest zwiększający się systematycznie napływ turystów do Uniejowa. Dążyć należy do przejścia z modelu jednodniowego wypoczynku w Uniejowie, na pobyt dłuższy. Wskazana jest budowa nowej marki turystycznej, która obok obecnej i kluczowej (tzn. wód termalnych), przyczyni się do integracji, i aktywizacji społeczności całej gminy. W ocenie autorów pracy, szczególnie potencjał tkwi w dobrze zachowanej tradycyjnej zabudowie wiejskiej, wznoszonej z miejscowego kamienia wapiennego, stanowiącej ewenement w skali Polski nizinnej, zarówno ze względu na powszechne zastosowanie tego nietypowego materiału budowlanego, jak również wyjątkowe nagromadzenie skupisk zabudowy wykazującej cechy regionalne i bardzo dobry stopień zachowania pierwotnych układów rozplanowania wsi.

⁶³ I. Węgielnik, B. Włodarczyk, *Badania wpływu inwestycji turystycznych w Uniejowie na jakość życia mieszkańców*, [w:] *Badania nad turystyką jeden cel, różne podejścia*, red. M. Makowska-Iskierka, Wyd. Uniwersytetu Łódzkiego, Łódź 2015, s. 207–230.

⁶⁴ A. Matczak, *Turystyka w strukturze funkcjonalnej małego miasta. Przykład Uniejowa*, [w:] *„Stare i Nowe” problemy badawcze w geografii społeczno-ekonomicznej*, PTG, Oddział Katowicki, Sosnowiec 2015, s. 79–101. Opis bibliograficzny wg danych bazy Expertus. Niniejszy tom serii wydawniczej *„Stare i nowe problemy badawcze w geografii społeczno-ekonomicznej”* nie jest dostępny w zbiorach sieci biblioteczno-informacyjnej Uniwersytetu Łódzkiego.

⁶⁵ M. Gorączko, A. Gorączko, *Potencjalne znaczenie tradycyjnego budownictwa wiejskiego w rozwoju gminy Uniejów*, „Studia KPZK PAN” 2016, t. 167, s. 156–171.

Na marginesie niniejszego przeglądu literatury, warto zwrócić uwagę, że w księgozbiornie Biblioteki Geograficznej dostępne są także prace analityczne będące wynikiem **badania historycznych** nad Uniejowem. Wskazać można interesujący artykuł M. Adamczewskiego⁶⁶ wyjaśniający genezę i symbolikę współczesnego herbu Uniejowa oraz używanych, w przeszłych wiekach, pieczęci miasta. Ł. Ćwikła⁶⁷ przedstawił zaś zniszczenia dokonane przez Zakon Krzyżacki w czasie najazdu, szczegółowo wyliczając straty, jakie poniosły kościoły, m.in.: kielichy mszalne, mszały, księgi, szaty liturgiczne, krzyże, obrazy, a nawet konie klasztorne. Autor wskazuje, że kościoły w Łęczycy, Uniejowie i Sieradzu ucierpiały w czasie agresji krzyżackiej w sposób znaczący, w czasie najazdu ucierpiała także miejscowa ludność, gdyż krzyżacy rabowali mienie pozostawione przez nią w świątyniach. W kolejnym artykule tenże autor⁶⁸ przedstawia dzieje rodziny Spinków vel Wspinków herbu Prus II, czyli Wilczekosy wywodzących się z Będkowa położonego w ziemi łęczyckiej w powiecie brzezińskim, z którego to rodu wywodził się Piotr III Wspinek, starosta uniejowski, który tenże urząd otrzymał z rąk kardynała Fryderyka Jagiellończyka w 1493 r.

Reasumując stwierdzić należy, że dokonany przegląd wskazuje, iż do lat 90. ubiegłego wieku literatura geograficzna dotycząca Uniejowa była uboga. Rozproszone informacje dotyczące historii, problemów społeczno-ekonomicznych, przyrodniczych oraz kulturalnych tego terenu, odnaleźć można było w wydawnictwach ogólnopolskich oraz monografiach regionalnych. Zdecydowany wzrost liczby teoretycznych opracowań analitycznych dotyczących tego obszaru zauważalny jest po roku 1989, kiedy to w wyniku transformacji politycznej oraz społeczno-ekonomicznej kraju i pozyskanym funduszom zewnętrznym uruchomione zostały na tym terenie inwestycje związane z geotermią. Wzrost liczby opracowań naukowych dotyczących miasta i gminy Uniejów niewątpliwie przyczynił się do rozpropagowania wiedzy o tym terenie oraz przełożył się na wykreowanie i umocnienie „marki Uniejów” w odbiorze ogólnospołecznym.

⁶⁶ M. Adamczewski, *O herbie Uniejowa i kilku innych herbach miast Ziemi Łódzkiej*, „Wędroownik” 2002, nr 1, s. 55–57.

⁶⁷ Ł. Ćwikła, *W sprawie agresji krzyżackiej na dobra kościelne w Łęczycy, Uniejowie i Sieradzu w 1331 r. w świetle akt procesu polsko-krzyżackiego w 1339 r.*, „Łódzkie Studia Teologiczne” 2013, nr 22, s. 45–51.

⁶⁸ Ł. Ćwikła, *Piotr III Wspinek z Będkowa starostą uniejowskim w 1493 roku*, „Rocznik Łódzki” 2016, t. 64, s. 213–220.

Bibliografia

- Adamczewski M., *O herbie Uniejowa i kilku innych herbach miast Ziemi Łódzkiej*, „Wędrownik” 2002, nr 1, s. 55–57.
- Banasiak J., Kowara S., Kraszewska A., *Funkcja turystyczna małych miast regionu łódzkiego (przykład Tuszyna, Strykowa i Uniejowa)*, [w:] *Funkcja usługowa małych miast*, red. T. Marszał, Wyd. Uniwersytetu Łódzkiego, Łódź 2009, s. 71–87.
- Bartosiewicz B., *Infrastruktura komunalna małych miast w województwie łódzkim (ujęcie statystyczne)*, [w:] *Małe miasta – studium przypadków*, red. K. Heffner, T. Marszał, Zakład Zagospodarowania Środowiska i Polityki Przestrzennej UŁ, Łódź 2005, s. 157–172.
- Birecki M. (red.), *Gleby województwa łódzkiego*, Powszechnie Wydawnictwo Rolnicze i Leśne, Warszawa 1960.
- Błażejczyk K., Baranowski J., Adamczyk A., Szmyd J., *Właściwości lecznicze klimatu Uniejowa*, Wyd. IGIPIZ PAN, Warszawa 2008.
- Borowska-Stefańska M., *Ocena ryzyka powodziowego jako element wdrażania Dyrektywy powodziowej – przykład Uniejowa*, „Problemy Rozwoju Miast. Kwartalnik Naukowy” 2014, z. 3, s. 5–11.
- Borowska-Stefańska M., *Zagospodarowanie terenów zagrożonych powodzią w województwie łódzkim*, Wyd. UŁ, Łódź 2015.
- Chlebowski B., Sulimierski F., (red.), *Uniejów*, [w:] *Słownik Geograficzny Królestwa Polskiego i innych krajów słowiańskich*, Warszawa 1892, t. 12, nakł. Filipa Sulimierskiego i Władysława Walewskiego, s. 802–804.
- Ćwikła Ł., *Piotr III Wspinek z Będkowa starostą uniejowskim w 1493 roku*, „Rocznik Łódzki” 2016, t. 64, s. 213–220.
- Ćwikła Ł., *W sprawie agresji krzyżackiej na dobra kościelne w Łęczycy, Uniejowie i Sieradzu w 1331 r. w świetle akt procesu polsko-krzyżackiego w 1339 r.*, „Łódzkie Studia Teologiczne” 2013, nr 22, s. 45–51.
- Dubaniewicz H., *Klimat województwa łódzkiego*, Zakład Narodowy im. Ossolińskich, Łódź 1974.
- Dylik J., *O peryglacjalnym charakterze rzeźby środkowej Polski*, Łódzkie Towarzystwo Naukowe, Łódź 1953.
- Dylik J., *Rozwój osadnictwa w okolicach Łodzi*, „Prace Wydziału Matematyczno-Przyrodniczego Uniwersytetu Łódzkiego”, Państwowe Zakłady Wydawnictw Szkolnych, Łódź 1948, z. 3.
- Dylik J., *Ukształtowanie powierzchni i podział na krainy podłódzkiego obszaru*, Państwowe Zakłady Wydawnictw Szkolnych, Łódź 1948.
- Dylik J., *Województwo ze stolicą bez antenatów. Geografia historyczna województwa łódzkiego*, Państwowe Wydawnictwo Naukowe Oddział w Łodzi, Łódź 1971.
- Dylikowa A., *Geografia Polski. Krainy geograficzne*, Państwowe Zakłady Wydawnictw Szkolnych, Warszawa 1973.
- Dzieduszyńska D., Kittel P., *Basen uniejowski – historia i stan badań paleogeograficznych basenu uniejowskiego w badaniach Uniwersytetu Łódzkiego*, „Biuletyn Uniejowski” 2012, t. 1, s. 189–203.
- Eko – hotel SPA w Uniejowie*, „Hotelarz” 2013, nr 10, s. 6, 67.

- Forysiak J., *Sytuacja morfologiczna i geologiczna obniżenia dolinnego między Nerem i Wartą w okolicach Uniejowa*, [w:] *Nauki geograficzne a edukacja społeczeństwa, materiały XLVIII Zjazdu Polskiego Towarzystwa Geograficznego, Łódź 9–11 września 1999*, Region Łódzki, Łódź 1999, t. 2, s. 157–158.
- Forysiak J., Kamiński J., *Objaśnienia do szczegółowej mapy geologicznej Polski 1:50 000. Arkusz 588 Uniejów*, Państwowy Instytut Geologiczny, Ministerstwo Środowiska, Warszawa 2011 (stanowi uzupełnienie pozycji: Kamiński J., Forysiak J., *Uniejów (M-34-2-B), Szczegółowa mapa geologiczna Polski, Arkusz 588*, skala 1:50 000, Państwowy Instytut Geologiczny, Ministerstwo Środowiska, Warszawa 2012).
- Gończko M., Gończko A., *Potencjalne znaczenie tradycyjnego budownictwa wiejskiego w rozwoju gminy Uniejów*, „*Studia KPZK PAN*” 2016, t. 167, s. 156–171.
- Gorczycewska E., Smętkiewicz, K., *Budowa i promocja marki miejsca na przykładzie uzdrowiska termalnego Uniejów*, „*Studia Ekonomiczne. Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego w Katowicach*” 2013, nr 144, s. 395–408.
- Jaworska R., *Wykorzystanie wód geotermalnych w województwie łódzkim na przykładzie Geotermii Uniejów sp. z o.o.*, [w:] *Miasta i regiony wobec współczesnych wyzwań*, red. M.E. Sokółowicz, Wyd. Biblioteka, Łódź 2009, s. 117–128.
- Kaczyńska I., Kaczyński T., *Polska. Najciekawsze zamki*, Sport i Turystyka – Muza, Warszawa 2005, s. 122–123.
- Kobojek E., *Problem przestrzennego rozwoju miast w dolinach rzecznych na przykładzie Łowicza i Uniejowa*, [w:] *Prawne, administracyjne i środowiskowe uwarunkowania zagospodarowania dolin rzecznych*, red. B. Więzik, Wyższa Szkoła Administracji, Bielsko-Biała 2013, s. 15–26.
- Kondracki J., *Geografia fizyczna Polski*, Państwowe Wydawnictwo Naukowe, Warszawa 1980.
- Kondracki J., *Geografia regionalna Polski*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2014.
- Koter M., *Historyczne uwarunkowania kształtowania się struktury terytorialnej regionu łódzkiego*, [w:] *Struktury i procesy kształtujące łódzki region społeczno-gospodarczy*, red. A. Jewtuchowicz, A. Suliborski, Zakład Ekonomiki Regionalnej i Ochrony Środowiska UŁ, Łódź 2002, s. 11–59.
- Koter M., *Środowisko geograficzne obszaru Uniejowa jako podłoże rozwoju osadnictwa i gospodarki*, [w:] *Uniejów. Dzieje miasta*, red. J. Szymczak, Towarzystwo Przyjaciół Uniejowa, Łódź–Uniejów 1995, s. 19–47.
- Koter M., Kulesza M., *Kształtowanie się sieci miast na obszarze Polski Środkowej*, [w:] *Transformacja społeczno-ekonomiczna Polski Środkowej*, red. A. Werwicki, Wyd. Uniwersytetu Łódzkiego, Łódź 1998, s. 17–37.
- Koter M., Liszewski S., Suliborski A., *Łódź i region Polski Środkowej. Podręcznik wiedzy o regionie dla licealistów*, Wyd. Łódzkie Towarzystwo Naukowe, Łódź 2000, s. 327–328.
- Krajewski K., *Stratygrafia wydm w obrębie poziomów Pradoliny Warszawsko-Berlińskiej w okolicach Uniejowa i Dąbia*, [w:] *Krajowe Sympozjum „Rozwój den dolinnych rzek niżowej części dorzecza Odry i wydm śródlądowych w holocenie z nawiązaniem do schyłku ostatniego glacialu*, Wyd. Uniwersytetu Adama Mickiewicza, Wrocław–Poznań 1974.
- Krzemiński T. (red.), *Województwo łódzkie. Przewodnik*, Wyd. Sport i Turystyka, Warszawa 1972, s. 421–427.
- Kulawiak A., *Rozwój Uniejowa jako wynik przedsiębiorczych działań władz samorządowych*, „*Studia Ekonomiczne Regionu Łódzkiego*” 2016, nr 21, s. 227–238.

- Kulawiak A., *Spoleczne uwarunkowania rozwoju sektora usług w małych miastach. Przykład Uniejowa*, „Acta Universitatis Lodziensis. Folia Geographica Socio-Oeconomica” 2013, nr 15, s. 115–126.
- Kulawiak A., Smętkiewicz K., *Polityka lokalna gminy Uniejów – wybrane aspekty teoretyczne i praktyczne*, „Acta Universitatis Lodziensis. Folia Geographica Socio-Oeconomica” 2016, nr 24, s. 87–104.
- Kulawiak A., *Wpływ władz lokalnych na rozwój gospodarczy miasta. Przykład Uniejowa*, [w:] *Wyzwania polityki regionalnej i lokalnej*, red. S. Ciok, A. Raczyk, „Rozprawy Naukowe Instytutu Geografii i Rozwoju Regionalnego Uniwersytetu Wrocławskiego”, Instytut Geografii i Rozwoju Regionalnego Uniwersytetu Wrocławskiego, Wrocław 2012, s. 181–193.
- Kulawiak A., Walkiewicz D., *Uniejów jako potencjalne uzdrowisko w regionie łódzkim*, [w:] *Ekonomiczne i organizacyjne aspekty funkcjonowania polskich uzdrowisk*, red. E. Rydz, Wyd. Naukowe Akademii Pomorskiej, Słupsk 2012, s. 97–106.
- Kulesza M., *Morfogeneza miast na obszarze Polski Środkowej w okresie przedrozbiorowym. Dawne województwa łęczyckie i sieradzkie*, Wyd. Uniwersytetu Łódzkiego, Łódź 2001, s. 68–73.
- Kulesza M., *Uwagi o niektórych zabytkowych układach miejskich na obszarze Polski Środkowej*, „Kwartalnik Architektury i Urbanistyki” 1998, z. 1/2, s. 95–107.
- Kulesza M., *Rozwój przestrzenny miasta*, [w:] *Uniejów. Dzieje miasta*, red. J. Szymczak, Towarzystwo Przyjaciół Uniejowa, Łódź–Uniejów 1995, s. 465–488.
- Kulesza M., *Rynki i place miejskie w „starych” miastach Polski Środkowej (dawne województwa łęczyckie i sieradzkie)*, „Rocznik Łódzki” 1997, t. 44, s. 65–87.
- Kulesza M., *Zagadnienia morfogenezy i rozplanowania miast średniowiecznych w Polsce*, Wyd. Ibidem, Łódź 2011, s. 92–93.
- Kunka T., *Oświata i wychowanie*, [w:] *Uniejów. Dzieje miasta*, red. J. Szymczak, Towarzystwo Przyjaciół Uniejowa, Łódź–Uniejów 1995, s. 361–365.
- Liszewski S., *Wpływ przemian ustrojowych na zmiany funkcji turystycznej małych miejscowości. Studia przypadku: Spała i Uniejów w województwie łódzkim*, [w:] *Turystyka wobec zmian współczesnego świata. Zmiany, bariery, innowacje*, red. G. Gołębski, A. Niezgodna, Wyd. Uniwersytetu Ekonomicznego Poznań 2014, s. 155–169.
- Machlański P., Podolska J., Stańczak T., *Spacerownik po regionie*, Agora, Warszawa 2008, s. 142–143.
- Matczak A., *Stan wiedzy o regionie*, [w:] *Studium wiedzy o regionie łódzkim. Rozwój turystyki w regionie łódzkim*, Łódzkie Towarzystwo Naukowe, Łódź 1995, s. 166–201.
- Matczak A., *Turystyka w strukturze funkcjonalnej małego miasta. Przykład Uniejowa*, [w:] *„Stare i Nowe” problemy badawcze w geografii społeczno-ekonomicznej*, PTG Oddział Katowicki, Sosnowiec 2015, s. 79–101.
- Matczak A., Kaczmarek J., *Geneza i rozwój funkcji turystycznej w Uniejowie*, [w:] *Współczesne problemy rozwoju turystyki w ujęciu regionalnym i lokalnym*, red. R. Jaroszevska-Brudnicka, D. Sokołowski, Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Mikołaja Kopernika, Toruń 2013, s. 11–28.
- Mileska M. (red.), *Słownik geograficzno-krajoznawczy Polski*, Państwowe Wydawnictwo Naukowe, Warszawa 1998, s. 894.
- Milewska-Osiecka K., Ogrodowczyk A., *Warunki mieszkaniowe w małych miastach Polski ze szczególnym uwzględnieniem Uniejowa*, „Acta Universitatis Lodziensis. Folia Geographica Socio-Oeconomica” 2015, nr 19, s. 129–148.

- Ogrodowczyk A., *Nowe budownictwo mieszkaniowe w małych miastach Polski Środkowej*, [w:] *Gospodarka małych miast z perspektywy 20 lat transformacji*, red. B. Bartosiewicz, T. Marzała, Wyd. Uniwersytetu Łódzkiego, Łódź 2011, s. 27–51.
- Olaćzek R., *Przewodnik po województwie łódzkim*, Liga Ochrony Przyrody, Warszawa 1971, s. 125.
- Olszewski B., *Od Piątku do Soboty. Wędrówki po ziemi łódzkiej*, Wyd. Literatura, Łódź 1995, s. 156–160.
- Pączka S. (red.), *Środowisko geograficzne Polski Środkowej*, Wyd. Uniwersytetu Łódzkiego, Łódź 1993.
- Plich M., Plich P., *Polska. Ilustrowany Przewodnik*, Sport i Turystyka: Muza, Warszawa 2004, s. 299.
- Przewodnik po Polsce*, Warszawa 1978.
- Roman G., Roman M.R., Roman M.G., *Warunki geologiczno-inżynierskie w dolinach rzecznych na przykładzie tarasu zalewowego Warty w rejonie Uniejowa*, „Przegląd Naukowy Inżynieria i Kształtowanie Środowiska” 2016, z. 73, s. 366–378.
- Siuchniński M. (red.), *Uniejów*, [w:] *Miasta polskie w tysiącleciu*, Zakład Narodowy im. Ossolińskich, Wrocław 1967, t. 2, s. 86–87.
- Smętkiewicz K., *Wpływ wydobywania surowców na stan środowiska geograficznego na przykładzie Uniejowa*, [w:] *Obszary metropolitarne we współczesnym środowisku geograficznym. 58 Zjazd Polskiego Towarzystwa Geograficznego*, red. M. Barwiński, Oddział Łódzki PTG, Łódź 2010, t. 2, s. 423–444.
- Smętkiewicz K., Kaczmarek J., *Potencjał wykorzystania wód geotermalnych na przykładzie uzdrowiska Uniejów*, „Zeszyty Naukowe. Ciepłota Maszyn Przepływowe – Turbomachiny” 2013, nr 43, s. 73–83.
- Smętkiewicz K., *Świadomość społeczna wykorzystania wód geotermalnych w województwie łódzkim i landzie Styria w kontekście zrównoważonego rozwoju regionów*, Wyd. Ibidem, Łódź 2014, s. 108–115.
- Smętkiewicz K., Smętkiewicz K., *Uzdrowisko Uniejów przyjazne przyrodzie. Spacerownik*, Gmina Uniejów, Uniejów 2017.
- Starkel L., *Geografia Polski. Środowisko Geograficzne*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 1999.
- Stos D. (red.), *Województwo konińskie: zarys dziejów, obraz współczesny, perspektywy rozwoju: monografia regionalna*, Wyd. Uniwersytetu Łódzkiego, Łódź 1989.
- Straszewicz L., *Województwo łódzkie. Zarys geograficzno-ekonomiczny*, Państwowe Wydawnictwo Naukowe, Warszawa 1967.
- Suliborski A., *Gospodarka i warunki bytowe po II wojnie światowej*, [w:] *Uniejów. Dzieje miasta*, red. J. Szymczak, Towarzystwo Przyjaciół Uniejowa, Łódź–Uniejów 1995, s. 287–333.
- Suliborski A., Walkiewicz D., *Współczesne zróżnicowanie społeczno-gospodarcze województwa łódzkiego*, [w:] *Województwo Łódzkie 1919–2009. Studia i materiały*, red. K. Badziak, M. Łapa, Instytut Historii Uniwersytetu Łódzkiego [etc.], Łódź 2009, s. 243–253.
- Szymczak J. (red.), *Uniejów. Dzieje miasta*, Towarzystwo Przyjaciół Uniejowa, Łódź–Uniejów 1995.
- Śledzińska J., Wielocha A., Włodarczyk B. (red.), *Kanon krajoznawczy województwa łódzkiego*, Wyd. PTTK „Kraj”, Warszawa–Łódź 2011, s. 118.
- Turkowska K., *Geomorfologia regionu łódzkiego*, Wyd. Uniwersytetu Łódzkiego, Łódź 2006.

- Walkiewicz D., *Poziom rozwoju sieci osadniczej regionu łódzkiego*, [w:] *Struktury i procesy kształtujące łódzki region społeczno-gospodarczy*, red. A. Jewtuchowicz, A. Suliborski, Zakład Ekonomiki Regionalnej i Ochrony Środowiska Uniwersytetu Łódzkiego, Łódź 2002, s. 111–146.
- Węgielnik I., Włodarczyk B., *Badania wpływu inwestycji turystycznych w Uniejowie na jakość życia mieszkańców*, [w:] *Badania nad turystyką jeden cel, różne podejścia*, red. M. Makowska-Iskierka, Wyd. Uniwersytetu Łódzkiego, Łódź 2015, s. 207–230.
- Wiluś R., *Miasto i gmina Uniejów w pracach doktorskich, magisterskich i licencjackich powstałych na Wydziale Nauk Geograficznych Uniwersytetu Łódzkiego*, „Biuletyn Uniejowski” 2012, t. 1, s. 205–212.
- Ziomek J., *Budowa geologiczna Łodzi i regionu*, Wyd. Uniwersytetu Łódzkiego, Łódź 2008.

[Artykuł wpłynął: marzec 2018; akceptacja: maj 2018]

UNIEJÓW REGION IN THE COLLECTION OF LODZ UNIVERSITY GEOGRAPHIC LIBRARY

Summary

The review of geographic literature concerning the Uniejów region, available in the Geographic Library of the University of Lodz, documents the diversity of research problems undertaken by geographers at Lodz University. Intensification of scientific interest in this area occurred after 1989, when Poland, as a result of political transformation, became a member of the European Union and could apply for funds necessary for the reconstruction of the country. Uniejów, where geothermal water deposits were discovered, became at that time the beneficiary of economic growth, and functional changes in the structure of the town became the subject of research and theoretical studies.

Keywords: geographic literature, regional monographs, analytical publications, tourist guides, Uniejów